

ХЕМИЧАРИТЕ ВО УСЛОВИ НА ВОЈНА УСПЕСИТЕ НА НАЦИСТИЧКИТЕ ХЕМИЧАРИ

доцент д-р Миха Буклески

Институт за хемија, Природно-математички факултет, Скопје

Воената состојба се карактеризира со отворен и објавен вооружен судир на државите или нациите. При воени услови се прогласува вонредна состојба во која се вклучува целата нација и се очекува од неа на секаков начин и со сите расположливи средства да даде свој придонес во остварување предност над непријателот.

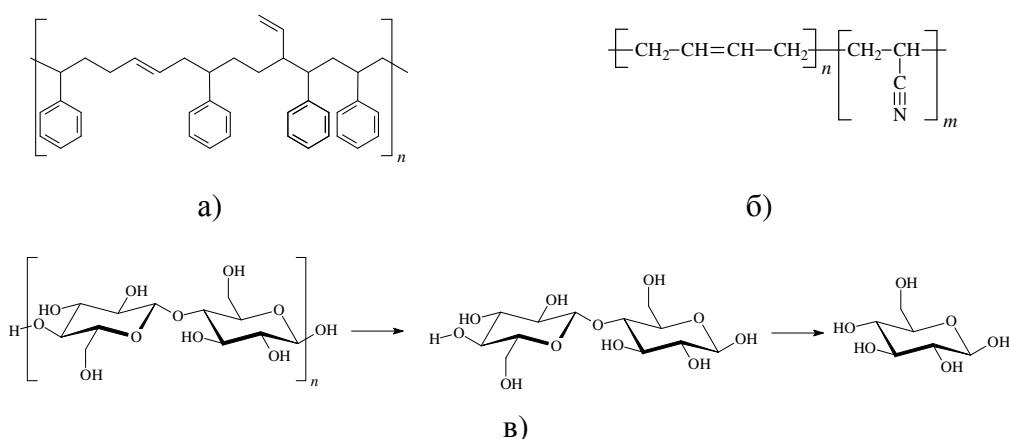
Карактеристично за Нацистичкиот режим на владеење, како во мирновременски услови, така и во услови на војна, е големата организираност и ефикасност во однос на спроведувањето на плановите и поставувањето на целите. Стратегијата и планирањето овозможиле брз развој на хемиската индустрија чиј главен двигател во периодот од 1933 до 1945 година биле иновациите направени од страна на германските хемичари. Хемичарите својот придонес го оствариле со синтеза на голем број материјали со подобри карактеристики, кои биле применети во воената индустрија со што постигнале техничка и технолошка надмоќ во однос на противникот. Германските хемичари, според своите активности и работните места, главно работеле во 3 сектори и тоа:

- во хемиската индустрија (и тоа во најголемиот хемиски конгломерат создаден по Првата светска војна – IG Farben);
- во академската заедница (професори на универзитети и научни работници во научноистражувачки институти) кои главно се занимавале со фундаментални истражувања, но честопати соработувале и со индустријата;
- во нуклеарните истражувачки центри (пред сè поврзани со развој на нов тип оружје, но и со фундаментални истражувања).

Иновациите во хемијата и нивната примена во хемиската индустрија овозможиле брз развој на германската економија и воена индустрија. Голем број од откритијата направени во периодот на Втората светска војна наоѓаат примена и ден денес. Најважни откритија се:

- Синтетичка гума: Буна-S (стирен бутадиен), Буна-N (акронитрил бутадиен), Слика 1 а) и б);
- Синтетичко гориво;
- Добивање шеќер од дрво (Слика 1 в);
- Полиуретанска пена, полиуретански влакна и голем број пластични маси;

- Изолација на хормони (за прв пат);
- Синтеза на голем број бои, лекови и пестициди;
- Откривање на нуклеарната фисија;
- Конструкција на гасна центрифуга за збогатување ураниум;
- Откривање на голем број радиоактивни изотопи.

Слика 1. Структурна формула на синтетичките гуми а) Буна-S и б) Буна-N, в) хидролиза на целулоза за добивање сахароза и глукоза.

Меѓу хемичарите кои биле активни во периодот на Нацистичкиот режим, имало 13 добитници на Нобелова награда за хемија, од кои тројца добиле награда во 1938, 1939 и 1944 година, а дополнително уште 4 награди биле доделени по 1945 година за истражувања спроведени во периодот на Втората светска војна. Врз основа на ова, а и од податоците за патентираниите изуми од IG Farben, може да се заклучи дека војната имала голем удел во развојот на хемиската индустрија, но исто така и на фармацевцијата и радиохемијата. Голем број изуми од тој период силно се инкорпорирани во денешниот секојдневен живот со што би било тешко да се замисли секојдневието без нив. Секако и хемијата играла важна улога во развојот на воената индустрија, како и текот на војната (подобрување на карактеристиките на ракетното гориво, материјалите за изработка на воените авиони и оклопните возила, иновации кои потоа се користат во секојдневниот живот).

По завршувањето на војната, 1600 висококвалификувани германски научници, инженери и техничари биле ангажирани од владата на Соединетите Американски Држави, да ги продолжат своите научни истражувања во САД.